

razločka. To je vsa njihova odlika, drugega se pa o njih ne da nič reči. Misli so vsakdanje, čuvstva ne posegajo pregloboko in bojevita uvodna pesem je čisto osamljena, zakaj pesnitve so vse spokojne in kar je bujnostrastnega, se zdi zelo prisiljeno; nekaj fantovsko-brezskrbnega je resnični ton vse zbirke. Zdi se nam, da je Golar svoj čas ubiral globlje strune, sicer pa je „Pisano polje“ še zadosti čeden pojav v našem sterilnem, modernem leposlovju.

Poljub. Povest iz gorskega življenja češkega ljudstva. Spisala Karolina Světlá. Iz češčine prevel F. P., Trst, 1909. — Ta mala povest se sicer ljudskemu življenju v čeških gorah, odkoder je vzeta, precej prilaga, karakterizacija kmečkih oseb je zadosti plastična, motiv sam pa je jako nesimpatičen, ker je preveč v nasprotju z našimi нравnimi pojmi in običaji. Vzgojnega pomena povest tudi nima, zakaj ves duševni konflikt kmetijskega dekleta, ki igra glavno junakinjo, se suče okoli enega poljuba in se vprid poljubu neha. Če se iz češčine, oziroma iz slovanskih jezikov sploh prestavlja, naj se prestavljajo stvari najboljše kakovosti, ne pa vsakdanjosti.

○

Hrvaška.

Hrvatske narodne poslovice. Uredio svećenik Vicko I. Skarpa. Šibenik, 1909. Cena broš. 5 K, vez. 6 K. — Knjiga, debela nad 600 strani samih pregovorov, kakor žive v hrvaškem ljudstvu! Res veliko delo, ki je stalo veliko truda — in res nam pisatelj uvodoma pove, da je začel na knjigo misliti že leta 1879. Brezdvoma je to delo najboljše te vrste med jugoslovanskim narodom, pred njim poznamo le dve večji podobni: Vuk Karadžičeve „Srpske narodne poslovice“ (Beč, 1849) in Stojanovićevo „Sbirko narodnih poslovica“ (Zagreb, 1866). Precej pregovorov pa so nabrali posamezniki vobče med drugim narodnim blagom. Najprej treba poudarjati, da ima taka velika zbirka narodnih pregovorov veliko vrednost v premmnogem oziru, ne samo za filologa, ki je itak povsod zraven. Največ nudi taka zbirka etiku in sociologu. Vse etične principe, ki jih modroslovje z velikim in včasih zelo okornim znanstvenim aparatom utemeljuje in razvija, najdeš v narodnih pregovorih, in sicer v tisti pregnantni obliki, ki se na njej poznajo sledovi stoletne izkušnje v življenju. Pravtako bo sociolog našel v narodnih pregovorih obilega gradiva, da proučuje, kako je ljudstvo pojmovalo različna družabna razmerja: med možem in ženo, starši in otroki, med pobratimi, med člani zadruge, med nasprotniki itd. Zanimivo je tudi proučevati vpliv krščanstva na narodno življenje, specielno pa modrosti Svetega pisma, ki se v pregovorih zelo kaže. Narodni pregovori nudijo veliko tudi pravniku glede pravnih pojmov, ki v ljudstvu vladajo, ekonom bo našel veliko, kar se tiče gospodarskih naziranj, naravoslovec in zdravnik ravnotako itd. Veliko pripomore k temu to, da je pisatelj svojo prebogato tvarino razdelil po zmyslu, to je, da je zbral pregovore z ozirom na predmet, na stroko, ali na osnovno idejo, na katero se nanašajo. Celih 81 poglavij! Najvažnejša so n. pr., kar se tiče družabnih odnošajev in pojmov, tale: Bogatstvo, siromaštvo —

Človeštvo — Mezda — Osveta — Društvene neenakosti — Dolg, jamstvo — Hiša — Gospodinjstvo — Narodi, zemlje, gradovi, sela — Obitelj — Parnice — Poljedelstvo, poljsko gospodarstvo — Pravo, sila — Delo, obrt — Vojska — Svoboda, robstvo — Trgovina, pogodbe, in nešteto drugega; n. pr. vse kreposti in pregrehe, tudi pojave v naravi je ljudstvo v pregovorih predelalo in iztolmačilo, pravtako higienična pravila itd. Med pregovori je veliko naravnost klasičnih. „Zlato kad govori, svak šuti“ — „Sit očenaš vragu oči izbije“ — „U bogata vlaha i goveda pametna“ — „Da nima sirota, ne bi sunce grijalo“ — „Fukara kratkih rukava, a duga jezika“ — „Prvo plati, pa se po drugo povrati!“ — „Kad svi poviču: pijan si, lezi, ako i nisi!“ — „Badava se ni Božji grob ne čuva“ — „Od jedne kože dva mieha ne mogu biti“ — „Najgore prase najbolju krušku dobije“ — „Tko lijega sa psima, ustaje s buhama“ — „Ženskoj puški malo praha treba“ — „Ne daj kobile u zajam; ne puščaj žene na sajam“ — „Prvu ženu bije muž, a druga muža“ — „Vriedne gaće vriednu ženu čine“ — „U žene ima devet duša“ — „Oganj, žena i more, ne znaš što je gore“ — „Ženske suze, mačiji kašalj“ — „Čovjek bez žene, kao soba bez stiene“ — „Ima i nad popom popa“ — „Luduju banovi, plačaju pukovi“ — „Što više zakona, to manje pravde“ — „Ne boj se kralja, nego kraljevića“ — „Trgovac i prase vidi se, kakvi su, kad su mrtvi“ itd. itd. V mnogih pregovorih, zlasti kar se tiče sreče, usode, razmerja do žene, bogastva in oblasti se da dobro zasledovati vpliv mohamedanstva, pa robstva pod gosposko oblastjo. Edina hiba tega dela je, da ne navede kraja, kjer se ta in ona prislovica ali izključno ali vsaj bolj rabi, dasi prinaša za vsak pregovor vse variante. Mnogo pregovorov imamo seveda tudi Slovenci s Hrvati skupnih. Delo bo vsakega kulturnega zgodovinarja, folklorista in filologa razveselilo.

Škola bez Boga ili škola s Bogom? (Pre-tiskano iz „Hrvatske Straže“) Napisao dr. Fr. K. Eterović. Senj, 1909. — Lepa brošura, kakršnih imamo Slovenci premalo. Bilo bi dobro, da tudi mi začnemo z marljivim izdajanjem poljudnih brošur o religioznih, socialnih in političnih vprašanjih. „Škola bez Boga“ obravnava šolsko vprašanje in slika zlasti boj za krščansko šolo, oziroma proti njej, kakor se je vršil v Belgiji in divja zdaj dalje na Francoskem. Nato se pisatelj bavi z domačimi razmerami, zlasti na Hrvaškem, kjer naprednjaštvo izkuša ljudstvo zlasti glede šole zaslepiti, da bi pristalo na akonfesionalno vzgojo.

Ima li Bog? (Znanstveno - pučka knjižnica „Zbora duhovne mladeži zagrebačke.“) Cena 6 filira. Zagreb, 1909. — Ta brošurica je lep primer, kako se dajo vprašanja velike važnosti zanimivo obravnavati tudi za najširše sloje, ne da bi s tem izgubila vrednost tudi za inteligenco. Jako dobro se v knjižici „Ima li Bog“ izvaja bivanje božje iz smotrnosti v naravi.

Mozak ili duša? (Znanstveno-pučka knjižnica „Zbora duhovne mladeži zagrebačke.“) Cena 6 filira. Zagreb, 1909. — Tudi ta brošurica je vredna, da si jo nabavi vsak, ki se zanima za to, kako naj bi se znanstvena vprašanja ljudstvu uspešno tolmačila. Jasno, logično razdeljeno in s krepkimi dokazi je razloženo in utemeljeno bivanje duše in njeno razmerje do mo-

žganja, oziroma živčevja. Treba je pripomniti, da je veliko teksta za tako majhno obliko in ceno in da nobena važna stvar ni izpuščena. Pravzaprav bodo te brošurice najbolj s pridom brali dijaki in takozvani srednji sloji, ker naše ljudstvo o resnicah, ki se tu branijo, hvalabogu splošno in resno še ne dvomi.

Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga 178. Zagreb, 1909. Ta zvezek „Rada“ obsega zgodovinsko-filološke in modroslovnne stvari. Zanimiva je popolnoma v krščanskem smislu spisana razprava dr. Gjuro Arnolda: „Monizam i kršćanstvo“, o čemer je pisatelj l. 1909 predaval v slavnostni seji jugoslovanske akademije. Med ostalimi sestavki ima večjo vrednost nadaljevanje Tkalcičeve razprave o „Staroj zagrebačkoj trgovini“ in dr. Prohaskova študija o baroku v hrvaški književnosti („Ignjat Dordić i Antun Kanižlić“), ki je pa bolj za slovstvenega zgodovinarja. Dr. Boranić je spisal študijo „Onomatopoejske riječi za životinje u slavenskim jezicima“, v katerih bo filolog marsikaj zase našel.

Divlji makov cvijet. ? — Originalna tiskovina! Avtor neznan, neznana tiskarna, 23 strani, od teh 8 praznih, 12 pesmi, ena uvodna, ena na koncu, torej 14, vsaka kvečjemu po osem vrst brez naslova, posvečeno „Tebi, drago die, divlji makov cviete!“, pa vse neskončno naivno in otročje.

„Kad poludim, ne daj Bože! —
nemojte me bičem biti,
ta dosta sam bijen bio
i morao suze liti . . .“

Da krenula nije vjerom —
nastojte me uvjeriti,
i vjerujte, isti čas će
pamet mi se povratiti.“

Kakor se vidi, po vsebini in obliki popolnoma nezrelo in brezsmiselno. Najbrže je avtor to reč sam sebi v uteho svojih velikih srčnih bolečin založil. Zato pa se ga ne sme preostro soditi, svetovati pa bi mu bilo, naj, dokler izda prihodnje svoje pesmi, počaka najmanj še deset let.

To in ono.

Pomladanska razstava v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani.

Stara tradicija umetniških središč je, da izlagajo vsako pomlad v domačem razstavišču domači umetniki; ko Vesna prisije na domačo grudo, razlije tudi Živa, zaščitnica umetnosti, svoje žarke nanjo. Ti tradiciji so sledili slovenski umetniki ter so priredili slovensko pomladansko izložbo.

Drugi pot se je to zgodilo. Lanska slovenska umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu je podajala stadij ravno tedajšnjega stvarjanja naših umetnikov, razstavljena so bila večinoma najnovejša dela, dočim so se predstavili v letošnji pomladanski razstavi umetniki bolj v celoti ter so izložili tudi dela starejšega data, nekateri celo iz leta 1904. Nekaj naših umetnikov je sedaj izostalo, zato pa so drugi poslali tem več stvari v paviljon.

Splošni vtis te razstave je prav dober, aranžma, ki sta ga izvršila Jakopič in Žmitek, je fin, sortiment del strožji kot pri prvi slovenski izložbi, vendar bi pa par del lahko v prid razstavi mirno pogrešali. Brez ozira na kakovost je aranžma gotovo še okusnejši in odličnejši, če je razstavljenih manj del. Upam, da so letos umetnine tudi širšemu občinstvu bolj pristopne kot so bile lanske stvari.

Naši trije najizrazitejši umetniki Jakopič, Jama in Grohar imajo skupaj dobro petino vseh razstavljenih del, dočim jih ima Žmitek sam prav toliko kot ti trije skupaj. Tudi Zajec je poslal izredno mnogo, vendar po obsegu manjših plastik.

Lani sem na tem mestu poudarjal, da je umetnina tem večje vrednosti, čim več ima duhovne vsebine, t. j. umetniške ideje, čuta, izraza v sebi, čim večja intenziteta umetnikove duše diha iz umotvora; ta maksima je prav gotovo mero-dajna za letošnjo pomladansko razstavo. Če primerjamo umetnine med seboj, vidimo takoj, da nam le tiste slike zapuste trajen vtis lepote, v katere je avtor vložil polno umetniško zadivljenost in razgibanost, dasi mu je morda v tehniki kaka malenkost izpodletela; nasprotno pa nas

puste tehnično neoporečne slike hladne ter nam vzbujajo le občudovanje znanja stvariteljevega, kar po mojem mnenju nikakor ne zadostuje za polnovrednost umotvora. S tem pa nikakor ne trdim, da je tehnično dovršenost omalovaževati, nasprotno je najvišjo popolnost iskati v harmoniji duhovnega izraza in tehničnega znanja, ni pa nikdar postavljati prvega na drugo mesto, kajti tehnična dovršenost je le sredstvo za podajanje duhovne vsebine umotvora, lepote same. V tem oziru je grešil naturalizem, ker je postavil tehniko in vernost posnemanja za cilj, mesto da bi ju smatral le za sredstvo. Z veseljem pa mora vsakdo konstatirati, da je v letošnji razstavi manj naturalističnih stremiljen kot v prvi izložbi v Jakopičevem paviljonu.

Predvsem je veliko duhovnega izraza v nekaterih Jakopičevih slikah. Že Jakopičeva prva dela, ki jih je pred leti razstavljala, so kazala eminentno to svojstvo ter je imel Jakopič iz vsega početka namen s svojo umetnostjo uveljavljati umetniške ideje. V tem oziru je dovršena mala sličica „Pomlad“, ki predstavlja motiv iz ljubljanskega mirja: ledino, z veliko lužo v ospredju, v ozadju se dviga trnovska cerkev. Hrepenenje, ki plava v ozračju zgodnje pomladi, diha iz nje. Sličica, prva vista izvršena, v enostavnih zamazano zelenih in vijoličastih tonih, nekaj potez, v katerih se zrcali gladina vode, prebujajoča se ravan in oni tajni svit neba, je umotvor, vlit iz enega kalupa. Še lepša je krajina „V gozdu“. Ob robu gozda se dvigajo kvišku vitki bori, pod njimi sanja sočnozeleno grmovje in robidovje, v gozdni hlad stopa belo oblečena ženska postava. Spredej v gozdu tihi mir, zunaj gozda se siplje zlato iz jasnega neba v jakem žarenju. Luč je tu nad vse fina, ono nepojmljivo trepetanje solčnih žarkov, ki se lomijo na prehodu iz žarečega dneva v gozdno poltemo po deblih in ki se prikradejo tu in tam na rjava gozdna tla, se je mojstru izredno posrečilo. Barve na terenu so same zase barvna simfonija. Kontrast med gozdnim mrakom in solncem tam zunaj in popolna ubranost celote daje veliko umetniško vrednost temu delu. Zelo intenziven izraz ima tudi „Ikona“. Par potez svetlomodrih